

GENERAL
BLAGOJE GRAHOVAC

TRI
CUNAMIJA

ili Evropa je ranjena

Copyright © 2017, Blagoje Grahovac
Copyright © izdanja na srpskom 2017, LAGUNA

Kupovinom knjige sa FSC oznakom pomažete razvoj projekta
odgovornog korišćenja šumskih resursa širom sveta.

NC-COC-016937, NC-CW-016937, FSC-C007782

© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

TRI CUNAMIJA

Sadržaj

Uvodna riječ	9
DRUŠTVENI CUNAMIJI	13
VELIKE IDEJE, VELIKI IZAZOVI	49
SISTEM KOJI (NE) UBIJA	95
NJEGOVO (NJENO) VIŠOČANSTVO	163
KAKO DALJE?.	173
UMJESTO ZAKLJUČKA.	205
<i>Skraćenice</i>	207
<i>Imenski registar</i>	209
<i>O autoru</i>	213

Uvodna riječ

Ova knjiga pisana je tako što su iz nedavnih sistemskih rješenja i svjedočanstava izvučeni modeli koji se nude čitaocima kako bi ih uporedili s onim što danas vide. Modeli su izvučeni sa cjelokupnog ex-Yu prostora, pa su lako uporedivi sa društvenim, političkim i kulturološkim prilikama u našem svekolikom okruženju. Nema dileme da će čitaoci zaključiti gdje smo bili, dokle smo stigli i kako dalje. Zbog toga knjiga ima formu paralela.

Težišna pitanja koja se kroz knjigu protežu jesu: neoliberalizam kao opaki oblik fašizma; organizovani kriminal i korupcija kao sredstvo kojim banditosi osvajaju svijet; te naoružani fanatizam koji zastrašuje čitav savremeni svijet. Sve je objašnjeno reprezentacijom ljudi, događaja i procesa kako nedavnog, tako i aktuelnog vremena. Pojedini čitaoci će prepoznati i neka veoma poznata ili njima bliska lica.

Struktura knjige nije uobičajena, linearna, već su događaji i njihovi akteri namjerno rasuti. Sintagmu

„neoliberalizam kao fašizam“ i naziv „banditosi“ isticao sam kako bih upozorio na opasnost kada se oni udruže. Situacija tada postaje veoma ozbiljna, čak rizična.

Čitaoci ove knjige lakše će prepoznati kleronacionaliste pa i klerofašiste u svom okruženju. Floskulu o jugoslovenskom komunizmu niko ne koristi kao oni. Komunizma nije bilo čak ni u SSSR-u, gdje je uglavnom vladao oblik staljinističkog totalitarizma. Iako su u SFRJ komunisti bili na vlasti, socijalizam je bio osnovno društvenopolitičko uređenje koje su gradili. Iako u razvoju, jugoslovenski socijalizam je građanima omogućavao život dostojan čovjeka. Kleronacionalisti i klerofašisti taj sistem uporno zovu komunizmom kako bi pronašli alibi za svoje nacionalističke, ali i neofašističke strasti. Ova knjiga je tako napisana da čitaocu kroz komparaciju društvenih i političkih modela u različitim vremenima pruža mogućnost da izvuče vrijednosni sud o njima.

U prethodnim knjigama, *Glasovi iz gluve sobe* i *Banditosi*, mnoga pomenuta imena koja su imala moć proisteklu iz vlasti povezao sam s korupcijom i organizovanim kriminalom. Zbog toga su me savjetovali oni koji su bili zabrinuti za moju bezbjednost, a upozoravali oni koji su bili ljuti. Neki od prozvanih danas prolaze kroz ličnu sudsku golgotu, dok se pojedini kriju od javno raspisane potjernice. Isplati se boriti se za istinu i pravdu.

Zbog težine teme želio sam makar malo relaksirati čitaoce opisujući poneku šaljivu zgodu u vezi sa ljudima i događajima opisanim u knjizi. Iako djeluju šaljivo,

---

te zgrade vrlo su ozbiljne jer se iz njih mogu povlačiti različite paralele.

Veoma sam motivisan da mi se ukaže da nešto od napisanog nije istinito. Dosad niko nije ukazao ni na šta u pomenutim knjigama što bi moglo biti pod sumnjom, ali onih koji su srditi zbog nečega što u knjigama piše ima podosta.

Srbija je posebno uobličena kao model sa svim svojim pozitivnim i negativnim aspektima. Iz analize tog modela građani ex-Yu država imaće komparativnu analizu.

DRUŠTVENI CUNAMIJI

Jula 2016. u lisabonskom naučnom časopisu *Revista ORBE-YAGU* objavljen je moj tekst pod naslovom „Geopolitika i korupcija“, inače moj četvrti tekst iz društvenih oblasti koji je objavljen u evropskim naučnim časopisima. Šira elaboracija, „Geopolitika i organizovani kriminal i korupcija početkom 21. vijeka s osvrtom na Balkan“, objavljena je u naučnom časopisu *European perspectives* u aprilu 2012.

Bio sam gotovo ubijeđen da najnoviji tekst neće biti objavljen iako sam od uredništva dobio poziv da napišem tekst na navedenu temu. Razlog moje sumnje bila je činjenica što sam osnovnu tezu teksta definisao tvrdeći da je neoliberalizam najopakiji oblik fašizma koji istorija pamti, a koji je generisan prvenstveno u društvenim sistemima Sjeverne Amerike i Zapadne Evrope. Moja namjera je bila da na alarmantan način upozorim na planetarne rizike koje donosi nekontrolisana globalizacija. Tekst je objavljen u ovom obliku:

1. UVOD

Manje je bitno da li u ocjenama o novim društveno-političkim procesima ima više naučnog utemeljenja ili onog laičkog poimanja o njima. Bitno je da je brzina tih procesa daleko veća nego što su referentni teoretičari predviđali. O svijetu kao globalnom selu danas se mogu izvoditi različiti zaključci. Izdvajam četiri koja mogu imati velikog značaja u razmatranju geopolitičkih procesa. Prvo, nove tehnologije su skoro cjelokupnom čovječanstvu učinile dostupnim sva civilizacijska dostignuća u svim oblastima. Drugo, dostignuća u oblasti demokratije svima su intrigantna, bez obzira na njihovu stvarnu vrijednost. Treće, nuspojave globalizacije se brže od bilo čega drugog i proširuju i uvezuju. Tipične nuspojave globalizacije su organizovani kriminal i korupcija, neoliberalizam kao fašizam; te naoružani vjerski fanatizam. Četvrto, nekada su nam uzori za bilo šta bili negdje u našem okruženju. Uzori danas su oni s velikih distanci. Društvene mreže postaju sredstvo u ovom zaključku. U otkrivanju geopolitičkih procesa sve ovo postaje parametar strategijskog značaja.

Na osnovu navedenog, postavljam tezu ovog teksta koja glasi: „Evropa je uklještena između tri cunamija: prvo, neoliberalizma kao fašizma; drugo, organizovanog kriminala i korupcije; i treće, naoružanog vjerskog fanatizma.“

2. DRUŠTVENO-EKONOMSKI KONTEKST

Najveći zagovornici globalizacije su govorili: „Privatizuj, privatizuj, privatizuj!“ Danas priznaju da su

griješili. Evo nekoliko parametara strateškog značaja koji dinamiziraju geopolitičke procese na planeti. Dnevni obrt kapitala 1973. godine je bio 15 milijardi \$, a danas je 1,5 biliona \$; 47 multinacionalnih kompanija posjeduje 40% svjetskog kapitala; 1.800 multimilijardera drži 8% svjetskog BDP-a; 4 svjetska bogataša imaju više bogatstva nego 57 najsiromašnijih država zajedno; manje od 1% svjetske populacije raspolaže sa preko 90% svjetskog kapitala; broj stanovnika koji žive ispod 2\$ dnevno je u poslednjih 20 godina porastao sa 2,5 na 2,7 milijardi; 1 milijarda ljudi svako veče gladna ode na spavanje; u poslednjih 40 godina 1 milijarda radnika je ostala bez zaposlenja po osnovu automatizacije i robotizacije, druga milijarda će ostati bez zaposlenja po istom osnovu u sljedećih dvadeset, a treća milijarda u deset godina nakon toga; svjetski BDP iznosi 78 triliona \$, a svjetski dug je 175 triliona \$.

2.1. LOBIRANJE KAO NAJOPASNIJA KORUPTIVNA RADNJA

Od najstarijih pravnih teorija do danas, lobiranje kao pojam se uglavnom izbjegava. Razlog je jednostavan – njegovo suštinsko određenje znači „podmićivanje“. Nasuprot lobiranju, podmićivanjem se i te kako bave sve pravne teorije, što je sankcionisano krivičnim zakonima. Lobiranje, kao oblik podmićivanja, decenijama je bilo veoma efikasno sredstvo ili u protežiranju ili u rušenju nekih kompanija. Prerastanjem pojedinih kompanija u multinacionalne, podmićivanje (bolje rečeno korupcija) postaje transnacionalno.

Nema dileme da organizovani kriminal i korupcija danas predstavljaju najveću prijetnju za većinu država i da je to poprimilo transnacionalne razmjere. Lobiranje se pokazalo kao veoma uspješno sredstvo u

različitim pozicioniranjima. Da bi sebe pozicionirali na rang-listi očekivanja, neminovno je nekoga urušiti ili mu oslabiti poziciju. S tog aspekta, u otvorenim i tržišnim društvima, lobiranje nije ništa drugo nego neregularna, nemoralna, pa čak i skaredna radnja.

Nepotizam, kao koruptivna mreža, u nedemokratskim i partokratskim društvima je prerastao u političko-partijsku koruptivnu mrežu. Pitanje je da li u takvim društvima vrhunski stručnjak u nekoj oblasti može doći do zaposlenja ukoliko nije član neke od vladajućih partija. Za razliku od političko-partijskog nepotizma, koji je postao najopasnija unutardržavna korupcija, lobiranje postaje opasna i veoma erozivna transnacionalna koruptivna mreža. Iz ekonomske oblasti se preseljava u polje političkog djelovanja. Ukoliko zvaničnici i priznaju lobiranje, uvijek to pravdaju državnim i nacionalnim interesima. Prava istina je da se uglavnom novcem poreskih obveznika, lobiranjem plaća njihovo političko preživljavanje.

Nemam dilemu da se svi oni sa Zapadnog Balkana koji plaćaju lobiste, kao i sami njihovi lobisti, nalaze u transnacionalnoj mreži organizovanog kriminala. To važi za sve zvaničnike američke i briselske administracije koji su pristali da sa zapadnobalkanskim političkim hazarderima i štetočinama šuruju u bilo kom obliku.

2.2. IZVORIŠTE ORGANIZOVANOG KRIMINALA I KORUPCIJE

Osnovno obilježje vojnih doktrina bivšeg Sovjetskog Saveza bilo je naoružavanje armija prijateljskih zemalja preko prodaje oružja, a uz oružje izvoz sovjetske ideologije. Te doktrine su uvijek nailazile na otpor organizacija i pokreta koji su se borili za veću

---

demokratiju i veća ljudska prava. Bivši KGB je bio snaga koja je sovjetskoj politici krčila put do krajnjeg odredišta. Raspad Sovjetskog Saveza je donio najveću promjenu koja je nedovoljno analizirana. U suštini, nekoliko stotina hiljada pripadnika robustnog i brutalnog KGB-a je trenutno ostalo i bez svoje države i bez zaposlenja. Bili su spremni izazvati velike potrese. U isto vrijeme u Ruskoj Federaciji se za kratko vrijeme pojavio veliki broj prebogatih tajkuna koji su objektivno imali strah od okrutnog KGB-a. Formula je pronađena – plašljivi i prebogatiji tajkuni su spojeni s okrutnim, a osiromašenim operativcima KGB-a. Tako je stvorena oligarhija. Umjesto izvoza ideologije i oružja, ekspanzivno su krenuli na izvoz sumnjivog i prljavog kapitala. I nigdje više nisu nailazili na otpor. Domaći tajkuni (posebno u tranzicionim državama) širili su im prostor. Umnožavale su se mreže organizovanog kriminala i korupcije. Armije tih država novim vlastima su postajale teret. Iz njih je najprije isisavana vojna imovina, a onda su one postale beznačajne prazne ljuštore.

Nekadašnja ideološka rusko-balkansko-južnoamerička transverzala prerasla je u transverzalu organizovanog kriminala i korupcije. Spojila se sa krakom koji iz Avganistana preko Irana vodi na Balkan i prerasla je u azijsko-balkansko-južnoameričku transverzalu organizovanog kriminala i korupcije. Da bi mafije (kao vojska organizovanog kriminala i korupcije) na tom prostoru opstale, za sebe su gradile primjeren politički ambijent. Prljavi i sumnjivi kapital ofanzivno ide na prostor Zapadne Evrope i Sjeverne Amerike, na različite načine se registruje, a onda se kao „zapadni kapital“ vraća na Balkan, prvenstveno u države s većinskim pravoslavnim stanovništvom.

Sa pomenute transversale organizovani kriminal i korupcija su razvili veoma jaku lobističku mrežu. Ta mreža je postala najopasnija koruptivna mreža na planeti. Ona lobira za političke ličnosti koje su upravo stasale na organizovanom kriminalu i korupciji. Novi političari veoma vješto promovišu novu političku doktrinu, čije je osnovno obilježje glasna priča o evroatlantskim integracijama, a ispod koje vlasnici prljavog kapitala vrše okupaciju privrednih resursa Balkana. Za sve to vrijeme politike SAD i EU se iscrpljuju u tome kako da reformišu vojske u tranzicionim državama koje, u suštini, služe korupciji. Sa sigurnošću se može zaključiti da su politike SAD i EU na Balkanu, u geopolitičkom smislu, nadmudrene.

Države istočne hemisfere, među kojima se posebno ističu države bivšeg Sovjetskog Saveza, najveći su generatori organizovanog kriminala i korupcije. Danas to, kao Istočni cunami, hara čitavom planetom.

2.3. NEOLIBERALIZAM JE FAŠIZAM

Neoliberalizam je društveno-ekonomski surogat liberalnog kapitalizma. Planetarno je oligarhijski ustrojen. Vlasnici krupnog kapitala, nedemokratski režimi i mafije su potpuno spregnuti. To fatalno trojstvo postalo je najtvrdi zaštitnik neoliberalizma. Banke i finansijski fondovi širom planete uglavnom su u vlasništvu tog istog fatalnog trojstva. Prvi put u istoriji banke su više motivisane da dužnici ne vraćaju dug, nego da ga uredno servisiraju. Razlog je jednostavan – banke imaju sigurne mehanizme osiguranja kredita, pa kroz nevraćeni dug ulaze u ostatak posjeda siromašnih dužnika. Dug je postao sredstvo kontrole i dominacije nad osiromašenima. Spasavanje posrnutih banaka je postalo sistematsko

ubijanje društva jer i to pada na teret građana. Valutne klauzule u kreditiranju postaju epidemijski tumor dužnika. Dužnici ulaze u robovski odnos.

Jurišnici neoliberalizma permanentno objašnjavaju da je za sve kriva iznenadna svjetska ekonomska kriza i stalno obećavaju da će se stanje popraviti. Ovaj fenomen najbolje je objasnio nobelovac Pol Krugman. Upitan šta misli da bi se dogodilo da smo sve stvari u vezi s krizom znali godinama unaprijed, odgovorio je: „Ništa, sve bi bilo isto.“ Upravo je to ta tragedija neoliberalizma. Čak i kada nešto i znate, i dalje sve dublje srljate u svoju iluziju.

Ludilo tržišne ekonomije ima epidemijske razmjere i u njemu stradaju: demokratija, povjerenje u vlast, povjerenje u narod te egalitarna solidarnost. Pored antifašizma, upravo su to tradicionalne evropske vrijednosti. Štednja, štednja i samo štednja, postaje moto i političke i ekonomske doktrine okupatora, kako bi bogati najbrže isisali i onaj poslednji sitniš koji je ostao osiromašenima. Neoliberalna ideologija je proizvela čovjekoliku zvijer koju očima ne vidite, ali zato osjetite kako vam ona uzima i tijelo i dušu.

Revizije i reprogramiranja dugova se promovišu kao dobročinstva zajmodavaca, a to u suštini nije ništa drugo nego osnaživanje njihovog superega. Frojd je u psihoanalizi otkrio paradoks superega – što se više povinujete njegovim zahtjevima, to se sve više osjećate krivim. Nažalost, legalizacija svega navedenog se sprovodi kroz parlamentarnu demokratiju koja nije u stanju da ugroženu većinu zaštititi od nemilosrdne manjine. Samoorganizovanje većine (da bi zaštitila goli život) nije ništa drugo nego odustajanje od predstavničke demokratije i uvod je u suspenziju

parlamentarizma. Upravo je to ta fašizacija društva. Maks Horkhajmer je još 1930. godine napisao da bi oni koji ne žele da kritički govore o liberalizmu trebalo da ćute o fašizmu.

U istoriji ljudskog društva nikada ranije nije bilo manje međudržavnih ratova, a toliko burnih društvenih turbulencija u kojima je osiromašeni čovjek svakojako ugrožen. Planetu danas ne opterećuju ratovi između država, nego rat između osiromašene radne snage, s jedne strane, i brutalnog, vulgarnog, dekadentnog i neokolonijskog neoliberalizma s druge strane. Sve liči na revolucije, a njih formalno nema. Valter Benjamin je davno napisao da je svaki fašizam najsigurnija potvrda neuspjelih revolucija.

Propast većine u neoliberalizmu prerasta u nekontrolisano bogaćenje manjine. Otvorio se planetarni rat u kome se ne mogu detektovati sukobljene strane. U poraženoj većini, ljudi masovno stradaju kao pojedinci, a ne mogu da zaključe od koga stradaju. Stradanje pojedinaca prerasta u kolektivnu frustraciju, a agresor se ne može detektovati. Sistem je u suštini taj opaki nevidljivi agresor koji generiše različite oblike radikalizma. Oni koji korumpiraju ili tolerišu korupciju su najveće pijavice narodne krvi. Gore od toga je kada se kroz institucije sistema i u „demokratskoj“ proceduri borite protiv korupcije, a onda, kroz izbore, opet podržite istu partiju koja je otelotvorenje korupcije. Sve je formalno prošlo kroz demokratsku proceduru, a „ubice“ naroda su ostale na vlasti. U velikoj mjeri korumpirane briselske i vašingtonske birokrate to ne uočavaju.

Neoliberalizam kao fašizam generisan je prvenstveno u državama zapadne hemisfere, ali danas, kao zapadni cunami, hara čitavom planetom.

2.4. NAORUŽANI FANATIZAM

Apsolutna vlast na planeti danas je u rukama naprijed pomenutog fatalnog trojstva. Dirigovana fašizacija društva je mehanizam za održavanje ravnoteže između hladnog rata i vrućeg mira. U mehanizam njihovog apsolutnog vladanja vrlo vješto je ugrađena religija. Politika je izdignuta na nivo religije, a religija je postala politika, čime se direktno urušava sekularizam država. I politika i religija su pravi opijum za osiromašeni populat, a opijenim populatom se lako vlada. Sve do momenta dok iz njega ne provri neki ekstremizam. Onaj religijski, a naoružani, uvijek prerasta u fanatizam. Nažalost, već ga imamo.

Neoliberalizam je produkovao planetarnu fašizaciju društva. O terorizmu, kao najvećem vidljivom problemu današnjice, s razlogom i brigom se vode debate. Daju mu se različiti predznaci. Ne primjećuje se da se pojavilo još veće zlo od samog terorizma – to je grupni ili kolektivni naoružani fanatizam sa različitim ideološkim ili religijskim podlogama. Socijalno beznade većine prerasta u masovni revolucionarni bunt. Ne može se isključiti ni onaj oružani. Uzrok mu je fašistoidni neoliberalizam, koji je sistemske prirode. Da bi se to zlo počelo rješavati nužno je udariti na najmoćnije, koji pretežno žive dvostrukim životom – javnim, kome nema velike mane, i onim polujavnim ili tajnim koji karakteriše njihov superego, tj morbidnost. Ne pristupi li se hitnoj, dubokoj i širokoj promjeni društveno-ekonomskih sistema, teško da će se moći izbjeći planetarne kataklizmične promjene.

Fatalnom trojstvu je uspjelo da u većini južne Zemljine hemisfere miksuje politiku i religiju. Kada su taj miks ubacili u socijalno ugroženu i frustriranu masu, neizbježno se desio naoružani fanatizam.

Nažalost on sada, kao južni cunami, hara čitavom planetom.

3. IMPLIKACIJE

SAD, kao reprezent sjevernoameričke civilizacije, po većini parametara i dalje su željena i obećana zemlja. Ako analiziramo spoljnu politiku SAD, možemo zaključiti da je ona bila i inspirator i kreator mnogih demokratskih promjena na planeti. Zapad–istok je bio pretežni geopolitički smjer te politike, a njen doseg je bila čitava planeta. Spoljna politika je uvijek imala povoljan odraz na unutrašnju politiku SAD. Šta je globalizacija donijela? Organizovani kriminal i korupcija, kao jedna od nuspojava globalizacije, ne zaobilazi prostor SAD. Naprotiv, sa svih krajeva planete i te kako udara po vitalnim nacionalnim interesima SAD. Brzina promjena u globalizaciji je takva da spoljna politika SAD više nema dovoljno snage i sredstava da prati lančane revolucionarne procese. SAD danas najčešće postaju dežurni krivac za mnogo šta. Jedni ih optužuju da (zbog sopstvenih interesa) proizvode nove krize, a drugi da ne pružaju dovoljnu podršku ubrzanim procesima demokratizacije. Prvi put u svojoj istoriji, a zbog prebrzog procesa globalizacije, unutrašnja politika SAD sve vidljivije trpi posljedice međunarodnih procesa.

Nemam dilemu da je, i pored svih poteškoća (poslije NATO) Evropska unija najbolji proizvod svih civilizacija. Ako neko politiku SAD i okrivljuje da ima elemente imperijalizma ili hegemonizma, za politiku EU se nešto slično ne može reći. EU čini sve da stari kontinent demokratizuje, da ga razvije, da

ga za ljude učini bezbjednijim, te da ga na najboljim demokratskim standardima integriše. Uz sve probleme, rezultata već ima. Ali, iako su organizovani kriminal i korupcija najčešći alat nedemokratskih režima, sa sigurnošću možemo tvrditi da od organizovanog kriminala i korupcije, te od neoliberalizma kao fašizma, niko tako nije ugrožen kao što je ugrožena EU. Političari EU nisu blagovremeno spoznali da su organizovani kriminal i korupcija (u sprezi sa krupnim kapitalom) postali najviše geopolitičko sredstvo, da tim sredstvom raspolazu čak i male države koje su nedemokratske, te da to sredstvo neki vanevropski politički krugovi koriste za geopolitičke ciljeve. Radi sopstvenog „biznisa“ ti krugovi će u budućnosti proizvoditi i terorizam i ratove, što za EU postaje prvorazredna prijetnja. Treba razmišljati o modelu uređenja i organizovanja EU kao višeslojne ili višerstenaste organizacije.

Rusija je prostor za koji se može reći da nikada u svojoj istoriji nije imao demokratiju čovjeku primjerenu. Njena politika je bila jednako opaka po sopstveni narod, baš kao i za druge. Nije utvrđeno da li je više ljudskih žrtava bilo u svim ratovima zajedno (koje je Rusija vodila) ili kroz istorijske procese disciplinovanja sopstvenog naroda. Ne isključujem mogućnost da bi najveću cijenu globalizacije mogli platiti upravo građani Rusije. Kada se ovakvi (tradicionalno zatvoreni) državni sistemi počnu otvarati, najčešće se to dešava kroz građanski rat. Rusija je u velikoj oskudici demokratije, ali zato svih resursa ima u izobilju. Za vlast (u tranzicionim društvima) to izobilje resursa može djelovati blagotvorno, ali do momenta kada osiromašeni i obespravljeni počnu uočavati učinak organizovanog kriminala i korupcije

i svih vrsta nepravdi. Suočavanje sa tom realnošću uvijek je revolucionarno. Rusija, još uvijek, nije pro našla svoj državni i demokratski identitet.

Države koje su sistemski socijalno uređene i socijalno odgovorne prebrzom privatizacijom u jednom trenutku ostale su bez državne imovine. Drugi aspekt ovog problema je sadržan u činjenici da su kompanije, u potrazi za jeftinijom radnom snagom i energijom, iz tih istih država izmjestile proizvodnju na druge i udaljene prostore. Zbog toga su socijalno odgovorne države pored gubitka dobiti po osnovu vlasništva nad imovinom, ostale i bez fiskalnih (tj. poreskih) prihoda. Posljedice su vidljive – uređene, a socijalno odgovorne države, znatno su ostale bez mehanizama za socijalno reagovanje. Po osnovu izmještanja proizvodnje sa prostora evropskih država na druge prostore planete, evropska radna snaga, koja se može cijeliti kao najosposobljenija, ostajala je bez svojih radnih mjesta. I ovo postaje veliki rizik. Evropske države moraju očuvati viši stepen samostalnosti u vođenju svoje ekonomske politike.

Mafijaški klanovi danas imaju osposobljenije „generalštabove“ nego što su oni oficijelni u mnogim državama. Naprijed pomenuto fatalno trojstvo ne oskudjeva u novcu, a posebno onom prljavom. Uspijevaju da penetriraju u mnoge državne sisteme, pa čak i u one u Sjevernoj Americi i EU. To „trojstvo“ danas i svrgava sa vlasti i dovodi na vlast njemu podobne političke strukture, pa te iste strukture disciplinuje prema svojoj potrebi. Fatalno trojstvo danas postaje noseća arhitektura obavještajnog rada širom planete. Umjesto da neutrališu obavještajni rad fatalnog trojstva, oficijelne obavještajne službe mnogih država počinju se oslanjati na obavještajnu strukturu

tog istog trojstva. Tako se ušlo u veoma opaku inverziju koja sluđuje zvanične vlasti. Pomenuto trojstvo je najveća prijetnja demokratskim i pravno uređnim državama. Ono će se u budućnosti pojavljivati kao generator terorističkih akata. Oni znaju da je, kada se negdje desi teroristički akt, rezultat uvijek isti: vlast je zbunjena, građani su uplašeni, a ishod borbe je neizvjestan. Upravo je to taj ambijent koji najviše odgovara mafijaškom djelovanju.

Nema pouzdanih parametara koji bi nas mogli uvjeriti da se proces globalizacije može kontrolisati. Interes, interes i samo interes je proklamovani princip koji je postao osnov svih doktrina u 20. vijeku. „Nema vječitih prijateljstava ili neprijateljstava, vječiti su samo interesi“, bila je osnova vodećih političkih doktrina u 20. vijeku. To ostaje matrica i u ovom, 21. vijeku. Ovo može biti veoma opasno. Ukoliko se što prije ne shvati da se jedino prijateljstvom između naroda i država mogu spriječiti veliki društveni i politički lomovi, civilizacijske kataklizme će se veoma teško izbjeći. Zbog toga treba afirmisati princip da su prijateljstva između naroda i država (posebno ona regionalna) najveća vrijednost.

Uporan sam u dokazivanju da su nevojni izazovi, rizici i prijetnje, u stvari, oni najveći. Ljudi na visokim državnim funkcijama ovo, još uvijek, ne shvataju. Dokaz za ovakvu tvrdnju je vidljiv jer su svi koncepti odbrane i modeli vojske prilagođeni, prvenstveno, za odbranu od vojnih oblika ugrožavanja.

Pitanja su kompleksna i samo su inicirana. Iznijeću svoje uvjerenje – nema stabilne Evrope bez evropski integrisanog Balkana; nema stabilnog Balkana bez stabilne i evropski integrisane Srbije. Jugoregija (države bivše Jugoslavije plus Albanija), kao jedna

od regija u Evropskoj uniji, najbolji je mogući format strateškog značaja, kako za EU, tako i za ex-Yu države ponaosob.

4. ZAKLJUČAK

4.1. Čitava planeta je ugrožena nekontrolisanom globalizacijom, a Evropa je ukliještena između istočnog, zapadnog i južnog rušilačkog cunamija. Oni nisu međusobno suprotstavljeni nego djeluju sinergijski. Poslije Evrope na njihovom udaru će biti čitava sjeverna hemisfera.

4.2. Monopolizacija, nelojalna konkurencija i nekontrolisana globalizacija se mogu zaustaviti samo pod uslovom da se države (kao poslodavci) vrate u prostor ravnopravne, otvorene i tržišne ekonomije u svim oblastima društvenog i ekonomskog života. Taj cilj je ostvariv samo ako države (kao poslodavci) budu učestvovala sa 20–25% u svim tim oblastima.

4.3. U slučaju većih ekonomskih kriza države će biti sposobne da socijalno zaštite svoje stanovništvo samo pod uslovom da se ostvare ciljevi iz tačke 4.2.

4.4. Za odbranu planete neophodno je snažno američko-evropsko-rusko partnerstvo, ali na novim osnovama. To je sudbinski važno za spasavanje planete.

*

Nesumnjivo da civilizacija i kultura kao njen neodvojiv dio čine kumulirane vrijednosti svih epoha, ali je i dekadencija njihov neodvojivi pratilac. Molijer je

---

davno rekao da „sve mane kada uđu u modu počinju se smatrati vrlinama“, te je dekadencija u neoliberalizmu odavno ušla u modu. Tačno je i to da je intelektualac neko ko kritički promišlja o onome što se oko njega događa, ali šta da radimo kada dekadenciji podlegnu i intelektualci. Tada neminovno razum postaje slijepi sluga nesvjesnih želja. Sve to, princip da je pravda moralna kategorija a da je interes lična ili državna kategorija, uvodi u svoju inverziju. Udružuje se nemoralna takozvana pravda s ličnim interesima, a sve to pod pokroviteljstvom države, ali se jednako tako udružuju neoliberalizam i primitivizam, pa u građane ulazi duhovni nemir ili neki oblik duhovnog rata koji ostavlja veće posljedice od oružanog rata.

Veliki rizik po cjelokupno društvo nastupa kada intelektualci počnu preuzimati ulogu zastupnika režima. Da bih upozorio na tu opasnost, 15. januara 2016. godine objavio sam tekst pod naslovom „Intelektualci i režimlje“, na osnovu kojeg se na primjeru crnogorske zbilje mogu komparativno analizirati i druge države.

Intelektualac nikada ne prihvata da bude režimlja, dok režimlja nikada ne može postati pravi intelektualac.

Onima koji razumiju vojne i političke doktrine nekada je tužno, a još češće komično slušati DPS velmože na koji način oni objašnjavaju poziv Crnoj Gori za priključenje NATO-u. Kako li je tek sve to tugaljivo slušati onima koji su se za tu oblast školovali? A kako li je tek onima koji su te iste DPS velmože učili sricanju prvih rečenica o NATO-u, prema kojem su, inače, imali prezir. O nasušnoj potrebi